

Педагогіка
ШКОЛИ

УДК 37.017.4:
159.922

**Галина
БЕЗКОРОВАЙНА**
Директор Ленковецької
ЗОШ І–ІІІ ступенів
Шепетівської
районної ради
Хмельницької області,
старший учитель,
спеціаліст вищої
категорії,
лауреат премії
ім. М. Островського,
керівник методичного
об'єднання директорів
шкіл району

Від редакції
Шкільні миттєвості
на С. 4 обкладинки

ШКОЛА – СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ЦЕНТР СЕЛА

У статті висвітлено структурний підхід до управління навчальним закладом у сільській місцевості та особливості самоорганізації навчально-виховного й культурного центру на селі.

Ключові слова: виховання, компетентність, культурний центр, навчання, навчально-виховний процес, освітній центр, сільська школа.

*Здібності виховуються тільки здібностями,
нахили – нахилами, покликання – покликаннями...
Педагог має справу з найскладнішим неоціненним,
найдорожчим, що є в світі – людиною.*

*Від нього, від його вміння, майстерності, мистецтва,
мудрості залежить її життя, здоров'я, розум, характер,
воля, місце і роль в житті її частя...*

В. Сухомлинський

Актуальним напрямом освітнього менеджменту є впровадження державно-громадського управління як нової демократичної моделі управління розвитком навчального закладу.

Модернізація сільської школи є однією з найважливіших проблем української держави. Сучасний ритм життя, висока інформаційна насиченість, використання в освітньому просторі інформаційно-комунікативних технологій, вимогливість батьків до якості надання освітніх послуг потребують від сільського навчального закладу високої конкурентоспроможності. Сьогодні конкурентоспроможними можуть бути навчальні заклади, які забезпечують стабільно високий рівень якості освітніх послуг, мають позитивний імідж, працюють у форматі постійного розвитку. Тому імідж

навчального закладу – дієвий механізм розвитку освітнього простору.

Ленковецька загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів, як і решта навчальних закладів у своїй діяльності, керується Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту». Педагогічний колектив послуговується новим держстандартом базової і повної загальної середньої освіти, інструктивно-методичними рекомендаціями Міністерства освіти і науки України щодо вивчення навчальних предметів.

Структура загальноосвітньої школи відповідає вимогам чинного законодавства. Діяльність навчального закладу регламентується Статутом, Правилами внутрішнього розпорядку, двосторонньою колективною угодою між адміністрацією та профспілковим комітетом школи.

Потужність закладу розрахована на 400 учнів, проте **сьогодні у школі навчається 136 школярів**. Проблеми розвитку сільської школи багатогранні, та кожен керівник такого закладу зобов'язаний уникнути обмеженості в доступі сільських учнів до якісної освіти, зробити освіту сільського учня рівноцінною з міською, створити умови для розвитку й самореалізації кожної особистості. Такі завдання свого часу було поставлено перед колективом Ленковецької загальноосвітньої школи I–III ступенів. Заклад поставив такі завдання:

- надання учням сільського регіону можливості здобути знання понад обов'язковий рівень;
- розкриття й сприяння реалізації індивідуальних здібностей та обдарувань учнів;
- виховання відповідальної особистості, здатної до самоосвіти і саморозвитку, яка вмє використовувати наукові знання для критичного мислення;
- творче розв'язання проблем заради збагачення інтелектуального потенціалу України.

Робота в закладі влаштована так, щоб спільно з усіма учасниками навчально-виховного процесу, за підтримки Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, управління

освіти, сільської ради, батьків, робити все для того, щоб школа стала храмом науки, віри, надії та широкій любові.

У школі налагоджено роботу соціально-психологічної служби, метою якої – сприяння ефективному перебігу навчально-виховного процесу, створення оптимальних психолого-педагогічних умов для саморозвитку, навчання й соціалізації учнів.

Планування навчально-виховного процесу – наступний шлях модернізації. Його ми здійснюємо на основі проектної діяльності.

У школі розроблено методичною радою та успішно функціонують проекти «Педагогічний Еверест», «Творча обдарованість», «Наука-навчання», «Трикутник», «Вчитель», «Школа і громада».

Щорічно під час планування роботи на наступний навчальний рік розробляється управлінський проект «Вектор успіху», націлений на успіх та результативну роботу впродовж навчального року. Поява цього проекту зумовлена вимогою часу, адже найбільшим символом життєвих планів молоді є досягнення успіху, сприяння формуванню особистості як творця і проектувальника життя.

Наша школа – це заклад освіти, який задовольняє пізнавальні інтереси дитини, плекає творчу особистість, тому

намагаємось зробити так, щоб заклад став простором життя дитини: тут вона не готується до життя, а живе.

Найважливішою складовою управлінського проекту є індивідуальна формула успіху. Успішний учень – успішна людина, це успіх і школи, і села, і країни в цілому.

Вектор успіху закладу складається з багатьох векторів (див. врізи).

З метою забезпечення національного виховання, підвищення рівня української культури в школі проводяться традиційні свята Андрія, Миколая, в яких учні залюбки беруть участь та розкривають свої таланти.

З огляду на сучасні події не менш вагомим аспектом є військово-патріотичне виховання молоді, готовність до оборони України. Велику роль у фізичній підготовці юнаків до військової служби відіграють уроки фізичної культури. Під час вивчення предмета «Захист Вітчизни» в юнаків формуються та вдосконалюються необхідні знання, здійснюється підготовка до служби у Збройних силах України.

Основними завданнями національно-патріотичного виховання є формування почуття патріотизму, любові до свого народу, його історії, культурних та історичних цінностей.

Щорічно в закладі відбуваються заходи до Міжнародного дня миру, Дня Гідності і Свободи, Дня українського козацтва, Дня партизанської слави, заходи до річниці визволення Шепетівщини від нацистів, місячник військово-патріотичного виховання, заходи до Дня Соборності України, Дня пам'яті Героїв Крут, Дня пам'яті жертв Голодоморів та політичних репресій, Дня Героїв Небесної Сотні, Дня вшанування учасників бойо-

вих дій на території інших держав, Дня захисника України.

Урок мужності до Дня вшанування учасників бойових дій на території інших держав був організований для учнів 9–11 класів. Під час цього заходу школярі познайомились із воїном-афганцем та послухали розповідь про причини та наслідки війни в Афганістані.

Активну участь бере школа в святкуванні визволення села, щорічно в закладі проводиться свято, яке відвідує чимало гостей, шкільний оркестр виконує твори військової тематики.

У школі проводяться заходи відзначення Дня пам'яті та примирення і Дня Перемоги над нацизмом у Європі.

Не можна оминати увагою участь школи в допомозі військовим у зоні АТО. Зокрема, проведено благодійні концерти духового оркестру в нашій та сусідніх школах, зібрано кошти для придбання взуття, продуктів харчування та речей особистої гігієни для військових. У школі також учні збирають кришки з пластикових пляшок для виготовлення протезів пораненим бійцям. Відбулися зустрічі з воїнами – учасниками АТО, які є випускниками нашої.

Без минулого немає майбутнього, тому впродовж довгих років учні школи ведуть пошукову роботу, вивчаючи героїчні сторінки життя односельчанина Героя Радянського Союзу І. М. Поліщука. Зокрема, *у школі діє музей, де зібрано понад 360 експонатів*. Проводяться уроки мужності, лінійки, екскурсії. Двічі на рік відбуваються загальношкільні лінійки до дня народження та загибелі героя. Шкільний музей та групу «Пошук» відзначено грамотою Національної спілки краєзнавців України, грамотою Хмельницької обласної ради ветеранів, Почесною

ВЕКТОРИ УСПІХУ

Вектор «Комфорт»

Однією з пріоритетних умов для створення інноваційного успішного середовища школи є матеріально-технічне забезпечення, тому керівник школи спільно з управлінням освіти, місцевим товариством «Поділля+», сільською радою, батьками працює над створенням відповідних умов для роботи педагогів та навчання учнів.

Школярі навчаються в затишних світлих кабінетах. До їхніх послуг навчальні майстерні з належним обладнанням для виконання теоретичних і практичних завдань програми, активий і спортивний зали, сучасний кабінет комп'ютерної техніки, добре впорядковані бібліотека, їдальня, кімнати гігієни, шкільний автобус. Обладнано методичний кабінет, медичний пункт, кабінет психолога.

Постійну допомогу в покращенні матеріальної бази школи відчуваємо з боку місцевого товариства «Поділля+», директор якого завжди переймається проблемами школи, намагається допомогати й цікавиться всім, що відбувається в закладі. Не стоїть осторонь шкільних проблем і керівництво сільської ради.

Не можна не згадати і батьків, які переймаються сьогоденням школи, беруть активну участь у шкільних заходах та багатьох інших проєктах. Доречно зазначити, що голова батьківського комітету школи брала участь у парламентських слуханнях «Освіта в сільській місцевості: кризові тенденції та шляхи їх подолання».

Вектор «Інтелект»

Результати праці – це основний показник діяльності навчального року. Одним з найважливіших результатів є якість навчання. Робота з дітьми педагогічного колективу школи ґрунтується на таких «триєх складових» – інтелекті, духовності та здоров'ї, тому пріоритетними завданнями визнано:

- всебічний розвиток індивідуальності дитини за допомогою виявлення її природних задатків, здібностей, відповідних інтересів і потреб;
- формування в учнів уміння й бажання вчитися, виховання потреби до навчання протягом усього життя, формування вміння практично й творчо застосовувати здобуті знання;
- виховання учня вільною, демократичною, національно-свідомою, життєво й соціально компетентною особистістю, здатною самостійно приймати відповідальні рішення в різноманітних життєвих ситуаціях;
- створення ситуації успіху в різних сферах діяльності учня.

Одним із шляхів підвищення ролі творчої особистості в суспільстві є організація навчально-виховного процесу, спрямованого на пошук, відбір і вивчення особистості здібних дітей та створення умов для розвитку їхнього творчого потенціалу.

За шкільною програмою «Обдарованість» розроблено систему роботи зі здібними учнями.

Педагогічний колектив спрямовує свою роботу на організацію навчально-виховного процесу в оптимальному режимі для різних груп учнів з урахуванням їхніх можливостей, пізнавальних інтересів, нахилів, здібностей і потреб задля забезпечення повноцінної освіти кожного школяра.

На початку навчального року проводиться діагностування шляхом анкетування для виявлення здібностей та обдарувань дітей, їхніх інтересів. Хоча природні задатки і мають певне значення для розвитку здібностей, вирішальним все ж є виховання, тому другий крок – це вивчення особистості здібного учня. У процесі реалізації вектора успіху для кожної дитини оформлюється особиста картка обдарованості, яка передбачає вивчення індивідуальних особливостей, проведення психологічних досліджень та індивідуальну роботу зі школярем.

У школі створено банк даних «Здібні діти», де зберігається основна інформація про кожного учня, простежується результативність їхньої роботи: участь у конкурсах, олімпіадах, змаганнях на рівні школи, району, області в хронологічній послідовності.

Вектор «Компетентність»

Сьогодні, коли змінено вимоги до освіти, по-новому визначено її роль і місце в житті кожної людини, ще актуальнішою стає проблема професійної компетентності педагога як фахівця, здатного розв'язати поставлені суспільством завдання щодо формування всебічно розвиненої особистості.

Одним із найважливіших завдань сьогодення педагогічний колектив вважає формування людини-громадянина, для якої демократичне громадянське суспільство є осередком реалізації творчих можливостей, задоволення особистих і соціальних інтересів.

Важливою складовою вектора «Компетентність» є організація управління на демократичних засадах, тому адміністрація закладу в своїй роботі долучається до сучасних тенденцій освітнього менеджменту:

- відмова від авторитарного стилю управління й перехід до партнерства, демократії;
- делегування повноважень «зверху-вниз», тобто не робити того, що можуть заступники, вчителі, учні зробити самостійно;
- організація роботи педагогічного колективу за принципом «ми всі робимо одну справу»;
- постійне самовдосконалення.

Усе це в умовах динамічних змін в усіх сферах життя допомагає адміністрації школи швидше й компетентніше приймати рішення та виявляти гнучкість під час їх виконання.

Управлінська діяльність чітко регламентована і передбачає:

- спрямування всіх учасників процесу на забезпечення успіху й позитивних результатів;
- вивільнення часу керівників і педагогів для роботи, спрямованої на розвиток школи;
- залучення до управлінської діяльності всіх учасників навчально-виховного процесу. При цьому значну роль відіграють неформальні лідери як серед учителів, так і серед учнів.

Забезпечення успішності школи значною мірою залежить від інноваційної творчої діяльності педагогічного колективу. Сьогодні в школі працює колектив, який поділяє вихідні принципи керівника, основні ідеї, на яких ґрунтуються діяльність закладу.

Навчаючи дітей, учитель також постійно професійно вдосконалюється. Цьому сприяє система методичної роботи, що передбачає розвиток особистості вчителя. Педагоги закладу працюють у творчих групах управління освіти, стають керівниками районних методичних об'єднань, членами журі, комісії.

Інноваційна освітня діяльність школи виявляється в пошуку нових та вдосконаленні існуючих підходів до освіти. Завдяки послідовності в реалізації сучасних технологій у школі формується компетентна особистість учня.

Вектор «Профільність»

Одним із пріоритетних напрямів модернізації системи освіти в Україні є профільне навчання на третьому етапі загальної середньої освіти.

Упродовж 8 років учні, які виявили бажання, раз на тиждень відвідують заняття в сусідній школі, де здобувають професію водіїв категорії «В, С» та трактористів. Учні, які залишилися в школі, та учні сусідньої школи, які не навчаються на технологічному профілі, навчаються на філологічному профілі в нашому закладі.

Про успіхи випускників філологічного та технологічного профілю свідчать високі результати ДПА та ЗНО, а також кількість випускників, які навчаються у вищих навчальних закладах.

Вектор «Нахнення»

Проблема формування здорового способу життя посідає важливе місце у загальнодержавних програмах, які педагоги реалізують у навчально-виховному процесі. Учні школи – активні учасники танцювального колективу «Едельвейс», займаються в ляльковому театрі «Руквичка», який діє на базі школи I ступеня, гуртку «Чарівний пензлик», музичній студії «Караоке». З особливим бажанням школярі відвідують туристичний гурток, де працюють спортивні секції. У зимовий період та у вихідні дні проводяться змагання між батьками та дітьми з волейболу, баскетболу, хокею, що вже стало традицією.

грамотою управління освіти і науки Хмельницької ОДА, дипломом Хмельницького обласного центру краєзнавства учнівської молоді, дипломами Департаменту освіти і науки Хмельницької ОДА.

Уже п'ятирік як у школі створено духовий оркестр. За цей час діти вивчили і виконують 57 творів. Оркестр бере участь у різних районних та обласних заходах, зокрема, творчий колектив був учасником фестивалю «Сурми Поділля», призером конкурсу-огляду дитячих духових оркестрів.

У серпні 2012 р. духовому оркестру школи присвоєно звання Зразкового аматорського дитячого духового оркестру. Цього року колектив знову підтвердив своє звання. У квітні 2013 р. оркестр взяв участь у встановленні рекорду України, а саме в презентації виступів духових оркестрів, які забезпечили одночасне виконання оркестрових творів під час відкриття туристичного сезону в м. Кам'янець-Подільському.

На базі школи працює філія музичної школи, тому учні є водночас й учнями музичної школи. У понеділок, коли в школі проводилося свято, присутні захоплювалися не лише звучанням старшої групи оркестру, а й виконанням оркестрових творів членами молодшої групи.

Вектор «Квіткове намисто»

Кредо нашої школи – «Добро і честь», що відображає принципи діяльності закладу. Коли ж зійде сніг, і аж до пізніх морозів школа потопає в квітах, які майорять різними барвами на клумбах, милують своєю красою дитвору та гостей. Пришкільна територія – це місце творчості учнів та працівників школи.

Наш заклад цікавий тим, що учні мають змогу вивчати не лише теоретичні науки, а й набувати прак-

тичних навичок. З упевненістю можемо стверджувати, що в школі цікаво всім, тут кожен знайде для себе щось захоплююче.

Біля школи цвітуть квіти, якими опікуються члени гуртка «Квітникарі». Робота з вирощування розсади квітів, догляду за рослинами на квітниках, навчально-дослідницькій ділянці, збирання насіння завжди захоплює дітлахів. Понад **76 видів квітів** росте на території школи. Тут ви можете зачаруватися красою **19 сортів троянд**. Лілії ваблять не тільки своєю чарівністю, а й різноманіттям ароматів. Ми маємо **9 сортів чорнобривців**, **5 сортів піонів**, хризантеми, а ще є мальви, канни, сальвія та багато інших.

Вектор «Зелена фортеця»

На шкільній території є великий стадіон, де учні проводять не лише уроки, а й свій вільний час протягом навчального року та під час канікул. *Маємо шкільну пасіку*, яка налічує вісім бджолосімей. Учні самостійно виготовляють рамки до вуликів. Пасіка для нас – це місце відпочинку, задоволення, спокою та відновлення сил. Цього року поряд з пасікою побудовано будиночок бджолотерапії, де бажаючи можуть відпочити, покращити своє здоров'я.

Маємо також сад, яким опікуються члени гуртка «Юні садівники». Вони викопують, заготовляють посадковий матеріал, проводять щеплення, підготовляють саджанці, навчаються правильно копати ямки, удобрювати, доглядати сад. Ранньою весною, у лютому-березні, проводиться обрізка дерев.

Усього в саду висаджено **106 дерев**. Крім яблуневого маємо ще й вишневий сад. Протягом останніх двох років сад оновлено саджанцями. Крім яблунь, висаджено груші й черешні. Діти дружно доглядають сад – білять та обкопують дерева, косять траву. Члени гуртка співпрацюють з Житомирським ботанічним садом.

Поряд із садом учні мають змогу розвивати свої вміння на пришкольній ділянці, яка займає **40 сотих** із загальної площі території. Саджаємо картоплю, **11 сортів** якої мають тут своє застосування. Крім картоплі вирощуємо й інші овочі, які

використовують кухарі для шкільних обідів. В обробітку та удобренні ґрунтів допомагає ТОВ «Поділля+».

Окрасою коридорів і класних кімнат є насадження рослин. Маємо **62 різновиди кімнатних квітів**.

У процесі дослідницької роботи учні спостерігають за природою, її розвитком. Підсумком єднання з природою є традиційне шкільне свято квітів і врожаю, під час якого діти створюють квіткові композиції та букети, різноманітні об'єкти з овочів, які мають глибокий зміст, вражають красою та чарівністю.

У своїй діяльності педагогічний колектив школи спрямовує зусилля на те, щоб у процесі виховного і навчального процесу діти вчилися бути комунікабельними, щоб у них формувалися харизматичні риси, щоб все, про що вони дізналися в школі, стало основою подальшого успішного життя.

Вектор «У нашому закладі»

Підсумки реалізації вектору успіху аналізуються, вивчаються причини і недоліки, які враховуються під час його планування на наступний рік. Індивідуальний успіх важить значно більше, ніж колективний, і вирішальними для його досягнення є внутрішні мотиви, значущість свого «Я».

Проект «Вектор успіху» надзвичайно ефективний. Він *дає можливість*:

- конструктивно підходити до розвитку творчих здібностей кожної дитини (кожної вікової групи);
- координувати і керувати розвитком дитини;
- підсилювати управлінські позиції шляхом надання допомоги учням у підготовці до випробувань (у разі потреби);
- бути співучасниками разом з дитиною, батьками, педагогами в досягненні нею свого власного акме;
- насолоджуватися результатами своєї діяльності;
- щороку піднімати планку досягнень. Організувати роботу в такий спосіб, щоб підвищувати імідж школи в районі та області.

Завдяки реалізації управлінського проекту «*Вектор успіху*», на основі аналізу учнівських і педагогічних випробувань, результатів олімпіад з базових навчальних дисциплін, інтернет-конкурсів, можемо вже сьогодні спрогнозувати результати досягнень на наступний навчальний рік.

Галина Бескоровайна

Школа – соціокультурний центр села

В статті розповідається о структурному підході к управленію учебним заведением в сельской местности, особенностях самоорганизации учебно-воспитательного и культурного центра в сельской местности.

Ключевые слова: компетентностный подход, педагогика толерантности, толерантное воспитание, инновационность, инновации в воспитании, антропологическая стратегия образования, коллегиально матричный тип.

Galyna Bezkorovaina

School as social and cultural centre of the village.

The article describes structural approach to the school management in the rural area, analyses main features of the self-educational and cultural centre in the village.

Keywords: education, competence, cultural centre, training, educational process, educational centre, rural school.

ЗАВДАННЯ

мої та педагогічного колективу, з яким я працюю

- **навчити учнів учитись**, сформувати в них культуру самоорганізації, інтелектуальну та інформаційну, дослідницьку культуру;
- **навчити жити у злагоді з самим собою** через саморозвиток, мотивацію, рефлексію, дії, емоції;
- **навчити жити разом**, переконати, що інша людина – цінність, учити розуміти іншого, приймати іншого, допомагати іншому;
- **навчити працювати**, бути лідером, професіоналом, використовувати знання на практиці у розв'язанні проблем, уміти організувати людей.

Завжди пам'ятати, що кожен учень талановитий, треба уважно шукати в ньому іскри таланту і не дати їм згаснути.

Ми й надалі працюватимемо, щоб успішно тримати імідж своєї школи і підвищувати його, виправдовувати довіру батьків, громадськості, адже ми покликані плекати дитину – людину повноцінну, творчу особистість за законами добра, любові, краси і природи. *Усіх нас об'єднує одна мета – щасливе життя в рідних стінах. Ми готові до творчої праці на благо школи і держави.*

